

Açık bankacılıktan açık finansa:

FINANSAL VERİYE ERİŞİM



Cüneyd Dal
Daire Başkan Yardımcısı, Rekabet Kurumu

Finans sektöründe veri sahipliğinin daha önce hiç olmadığı kadar önemli hale geldiği ve sektörde bir numaralı rekabet avantajı olduğu görülüyor.

Ticari aktivitelerde yaşanan dijital dönüşüm, finans sektörünün dinamiklerini de derinden etkiliyor. Nitekim dijitalleşmenin bir sonucu olarak, finansal ürün ve hizmetlerdeki beklentilerimiz hızla değişime uğruyor. Değişen beklentilerin karşılanması adına finansal teknoloji olarak nitelendirilen yenilikçi hizmetler ve iş modellerinin, pazarda tüketicilerin kullanımına hızla sunulduğuna şahit oluyoruz. Yakın döneme kadar mobil bankacılık uygulamaları, ATM'ler ve sanal POS'lar üzerinden gündelik hayatımıza dokunan finansal teknolojiler, günümüzde ise QR ve biyometrik ödeme yöntemleri, robodanışmanlar ve chatbot asistanlar gibi çok daha yenilikçi ürün ve hizmetler ile biz tüketicilerin finansal tercihlerini şekillendirmeye devam ediyor.

Finans sektöründeki radikal dijital dönüşümü temsil eden ve yerleşik teşebbüslerin yanı sıra pazara yeni giren girişimci teknoloji şirketleri eliyle de geliştirilen finansal teknolojilerin; finansal hizmetlerin çeşitlenmesi, tüketicilerin kendi ihtiyaçlarına özgü hizmetlere ulaşması ve pazardaki

“ Otoritelerin öncelikli hedefleri arasında sektörde etkinliğin ve rekabetin artması için veriye erişimin kolaylaştırılması yer alıyor ”

rekabetin ya da etkinliğin artmasını sağlama potansiyeline sahip olduğunu söylemek mümkün.

Öte yandan, dijitalleşmenin bir sonucu olarak finansal hizmetlerde de verinin önemi artıyor ve pazardaki banka ve banka dışı oyuncular arasındaki rekabette veri sahipliği, temel parametre haline geliyor. Ancak pazara yeni giren özellikle banka dışı hizmet sağlayıcıların, yerleşik hizmet sağlayıcıların yıllara dayanan faaliyetlerinin bir sonucu olarak elde ettiği müşteri verisine ve finansal veriye erişebilmeleri, her durumda mümkün olamıyor ve banka dışı oyuncular, verinin işlenmesi sayesinde geliştirilebilecek yenilikçi finansal ürünleri tüketicilere sunmada sorunlarla karşılaşabiliyor. Bunun bir yansıması olarak, gereken ölçek ve

içerikte müşteri verisinden yoksun teşebbüsler tarafından sunulan yenilikçi hizmetlerin akamete uğradığı ya da pazarda beklenen etkiyi gösteremediği belirtilebilir.

Sektörde cereyan eden tüm bu gelişmeler, finansal

veriye erişimde yaşanan sorunların, düzenleyici otoriteler ve rekabet otoritelerinin radarına girmesini beraberinde getirdi. Bu sorunların aşılması adına düzenleyici otoriteler ile rekabet otoriteleri arasındaki görev paylaşımının sınırlarına yönelik tartışmalar devam etse de konuya ilişkin tutarlı ve kapsayıcı politikaların geliştirilmeye başlandığını söylemek mümkün. Nitekim Avrupa Birliği, 2018 yılında yürürlüğe giren Ödeme Hizmetleri Direktifi 2 (Payment Services Directive 2-PSD2) ile bu alanda devrim niteliğinde bir adım attı. PSD2, ödeme hizmetleri alanında hizmet sağlayıcılar arasında veri paylaşımını bir tercih olmaktan çıkardı ve bir zorunluluk haline getirdi. PSD2 ile hem ödeme hizmeti sağlayıcıların veri paylaşımının tabi olacağı standartların çerçevesi çizildi; hem de ödeme hizmeti sağlayıcıların yeterliliklerinin sağlanması adına çeşitli şartlar öngörüldü (ör. Sermaye yeterlilik şartları, veri güvenliğinin teminine ilişkin şartlar). PSD2 ile lisanslı ödeme hizmeti sağlayıcılarının, geniş bir finansal müşteri verisine erişmesi ve bu veri havuzundan faydalanarak açık bankacılık (Open Banking) işleyişi altında çok daha katma değerli, bireyselleştirilmiş ve yenilikçi finansal hizmetleri sunmasının hedeflendiği söylenebilir.

PSD2, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren ödeme hizmetleri alanında oyuncuların veriye erişim problemlerini bir ölçüde sona erdirmiş olsa da veriye erişim ihtiyacının sadece ödeme hizmetleri ile sınırlı olmaması, Avrupa Birliğinde finansal hizmet sunan oyuncuların finansal hizmetlerin genelinde veriye erişimini teminat altına

alan yeni düzenlemelere yönelik beklentilere yol açtı. Söz konusu beklentilere paralel olarak Avrupa Birliği Komisyonu, 10 Mayıs 2022'de PSD2'nin revize edilmesine ilişkin olarak geniş bir kesimden görüş toplama süreci başlattı. Komisyon aynı tarihte ayrıca, açık bankacılığın bir ileriki aşaması olarak "açık finans" (Open Finance) ve "finans sektöründe veri paylaşımı" konularına ilişkin görüş toplama sürecini başlattı. Yürütülen çalışmaların devamı olarak, 24 Ekim 2022'de açık finansla yönelik kapsamlı bir rapor yayınlandı. En nihayetinde Komisyon tarafından 28 Temmuz 2023'te, finans sektöründe verinin artan önemine binaen hazırlanan mevzuat tasarıları kamuoyu ile paylaşıldı. Bu kapsamda, PSD2'yi yürürlükten kaldıracak PSD3 tasarısı¹ ve ödeme hizmetleri alanında çok daha detaylı düzenlemelerin yer aldığı Ödeme Hizmetleri Regülasyonu (Payment Services Regulation-PSR) tasarısı² yayınlandı. Komisyon, düzenleme paketinin bir parçası olarak ayrıca, ödeme hizmetlerinin ötesinde finans sektörünün genelindeki veri paylaşımında tarafların hak ve sorumluluklarının ele alındığı Finansal Veri Erişimi Regülasyonu (Financial Data Access Regulation - FIDA) tasarısını³ da yayınladı.

Konuya ilişkin olarak Komisyon tarafından yapılan açıklamada, söz konusu düzenlemelerin temelde finans sektöründe sahteciliğin azaltılması, tüketicilerin haklarının geliştirilmesi, banka ve banka dışı oyuncular arasında eşit bir rekabet düzleminin tesis edilmesi, açık bankacılık ve açık finans işleyişinin geliştirilmesi, veriye erişimin





Dijitalleşmenin
bir sonucu
olarak finansal
hizmetlerde de
verinin önemi
artmakta ve
pazardaki
banka ve banka
dışı oyuncular
arasındaki
rekabette veri
sahipliği, temel
parametre haline
gelmekte.



garanti altına alınması, veri paylaşımının standartlarının belirlenmesi ve katma değerli finansal hizmetlerin sunulmasının teşvik edilmesine yönelik tedbirleri içerdiği belirtildi.

Finansal verinin paylaşımına yönelik Avrupa Birliğindeki politika ve mevzuat oluşturma süreçlerine benzer süreçlerin ülkemizde de yaşandığı görülüyor. Kısaca değinilecek olursa ilk olarak PSD1'in yansıması olarak mevzuatımızda yer edinen 6493 sayılı Ödeme Hizmetleri Kanunu'nda ⁴, PSD2 ile benimsenen açık bankacılık işleyişinin bir izdüşümü olarak 2019 yılında önemli değişikliklere gidildi. Ülkemizde ödeme hizmetleri alanındaki düzenleme serüveni, Ödeme Hizmetleri Kanunu ile ilişkili olarak yürürlüğe giren Ödeme Hizmetleri Yönetmeliği'yle ⁵ devam etti. Ödeme Hizmetleri Yönetmeliği ile PSD2'ye paralel şekilde tüm ödeme hizmeti sağlayıcıların, kendi ödeme hizmeti altyapılarını diğer ödeme hizmeti sağlayıcılarına açması zorunluluğu getirildi ki bu zorunluluğun yürürlüğe girmesiyle, ödeme hizmetleri alanında belli bir ölçüde verinin serbest dolaşımının sağlanacağı ve bu sayede tüketicilerin, çok daha farklı kanallardan çok daha yüksek seviyede bireyselleştirilmiş hizmetlere ulaşabilmesinin önünün açılacağı söylenebilir.

Diğer taraftan, ülkemizde de ödeme hizmetlerini aşacak şekilde genel olarak finans sektöründe veriye erişimin





standartlarının belirlenmesi ve açık finans uygulamalarının artmasına yönelik ihtiyaç bulunduğu özel sektör paydaşları ve politika yapımcılar tarafından dile getirilmekte. Bu bakımdan, Avrupa Birliğinde finansal veriye erişime yönelik yürütülen çalışmaların ve Komisyonunun yukarıda bahsi geçen PSD3, PSR ve Finansal Veri Erişimi Regülasyonu tasarılarının, ülkemiz politika yapımcıları tarafından yakından takip edildiğini tahmin etmek zor değil.

Konuya ilişkin olarak Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki önemli bir farka değinilebilir. Her ne kadar "Tek Pazar" ana hedefi ile yola çıkmış olsa da Avrupa Birliğinin çok taraflı yapısı, finansal teknolojiler ve finansal veriye erişim hususlarında Avrupa Birliği genelinde homojen bir politika oluşturulmasını zorlaştırıyor. Ülkemizde ise Avrupa Birliğine göre karar alma süreçlerinin daha hızlı olmasının ve alınan kararların sektörün dinamik yapısı nedeniyle çabuk uygulamaya geçebilmesinin, sektörün hızla değişen yapısı dikkate alındığında, uluslararası rekabette Türkiye'yi Avrupa Birliği ülkelerinin bir adım önüne geçirebileceği belirtilebilir. Bu bakımdan, uluslararası finans sisteminde ülkemizin başat rol üstlenmesi için finansal veriye erişime yönelik

düzenlemelerin mevzuatımızda hızlıca yer edinmesinin, hayati öneme sahip olduğunu söylemek mümkün. Nitekim İstanbul'un bir finans merkezi haline getirilmesi hedefinin, ülkemiz finans sektörünün küresel ölçekte finansal teknoloji şirketleri için bir cazibe merkezi haline gelmesine bağlı olduğu, finansal teknoloji şirketleri için cazip olmanın yolunun da finansal veriye erişimde sağlam bir hukuki ve teknik altyapıya sahip olmaktan geçtiği unutulmamalıdır.

Sonuç olarak, finans sektöründe veri sahipliğinin daha önce hiç olmadığı kadar önemli hale geldiği ve sektörde bir numaralı rekabet avantajı olarak görülmeye başlandığı bir gerçek. Buna bağlı olarak güncel durumda otoritelerin öncelikli hedefinin, sektörde etkinliğin ve rekabetin artması için veriye erişimin olabildiğince kolaylaştırılması olduğu söylenebilir. Finans sektörünün diğer tüm sektörleri besleyen âdetâ bir can damarı olduğu dikkate alındığında, önümüzdeki süreçte finansal veriye erişime yönelik sağlam bir hukuki ve teknik altyapıya sahip ülkelerin, sadece finans sektörü özelinde değil çok daha geniş olarak dünya ticaretinde ve iktisadi alandaki uluslararası rekabette öne geçeceği aşikâr.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023PC0366>

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023PC0367>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023PC0360>

⁴ Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun

⁵ Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Hizmeti Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik